

ANALÝZA BEZDOMOVECTVÍ NA ÚZEMÍ MĚSTA JIRKOVA

realizace květen – červen 2015

Odbor sociálních věcí a školství MěÚ Jirkov
Pracovní skupina komunitního plánování „Ohrožení sociálním vyloučením“

OBSAH

OBSAH	2
ÚVOD	3
1 Fenomén bezdomovectví	4
1.1 Pojem bezdomovectví	4
1.2 Pojem bezdomovec	4
2 Typologie bezdomovců	5
2.1 Dělení bezdomovectví podle FEANTSA	5
2.2 Dělení bezdomovectví podle Koukolíka a Drtilové	5
3 Formy bezdomovectví	6
4 Fáze bezdomovectví	6
5 Faktory vyvolávající bezdomovectví	7
6 Výsledky dotazníkového šetření	7
6.1 Volba výzkumné strategie	7
6.2 Realizace sběru dat	8
6.3 Interpretace získaných dat	8
7 Sociální a návazné služby pro osoby bez přístřeší v Jirkově a okolí	11
7.1 Pobytové služby	11
7.2 Návazné pobytové služby	12
7.3 Odborné sociální poradenství	12
7.4 Terénní programy	12
8 Doporučení	13
ZÁVĚR	14
POUŽITÁ LITERATURA	15
PŘÍLOHY	15

ÚVOD

V dnešní době lze chápat bezdomovectví jako sociální problém ve společnosti, na který je třeba brát zřetel. Lidé bez domova byli ve společnosti odjakživa. Můžeme však říct, že jich nebylo tolik. V současnosti počet lidí bez domova přibývá. Pro část populace jsou bezdomovci pouze žebráci, kteří nechtějí pracovat a jsou v jejich pozici bezdomovce spokojeni. Někteří občané chápou, že bezdomovci jsou lidé v obtížné životní situaci, za kterou zcela nemohou a bez pomoci prakticky nemají šanci se z této situace dostat.

V rámci komunitního plánování sociálních a navazujících služeb na území města Jirkova a pracovní skupiny „Ohrožení sociálním vyloučením“ vznikla potřeba znát podrobně situaci ve městě a okolí, strukturu osob bez přístřeší a jejich potřeby, aby mohly být sociální služby v této oblasti efektivně poskytovány.

Vypracování analýzy je jedním z úkolů Aktualizace komunitního plánu pro roky 2015 – 2017 – opatření 1.5 **Analýza bezdomovectví a následná optimalizace sítě služeb**

Časový harmonogram	od 1. 1. 2015 nadále
Opatření 1.5	<i>Analýza bezdomovectví a následná optimalizace sítě služeb</i>
Popis opatření	Provedení analýzy bezdomovectví na území města Jirkova za využití všech dostupných zdrojů (neziskové organizace, Policie ČR, MěPo Jirkov, ÚP) garantovanou OSVaŠ MěÚ Jirkov. Na základě zjištěných skutečností optimalizovat síť služeb – zajištění provozu ubytovny, nocležny x zřízení azylového bydlení, noclehárny, krizového a denního centra. V případě potřeby jednání s možnými poskytovateli ve spolupráci s ORP (Chomutov) a krajem. Vyhodnocení, případně úprava systému dostupného bydlení na základě výsledků analýzy.
Výstup	Město má informace o osobách bez domova, služby poskytující péči v potřebném rozsahu, síť dostupného bydlení v optimální kapacitě
Odpovědnost	Město Jirkov, OSVaŠ, MěPo, spolupracující organizace
Předpokládané náklady (vč. zdrojů)	Analýza bez nákladů, následné služby: Dotace MPSV Město Jirkov (minimálně v rozsahu r. 2013) Úhrady uživatelů
Časový harmonogram	Analýza do 30. 6. 2016 Následné kroky do 2017

Cílem analýzy je poskytnout ucelený obraz o bezdomovectví v Jirkově a blízkém okolí a těchto informací nadále využívat při plánování sociálních nebo navazujících služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením.

Na sběru dat se podílely organizace zapojené do komunitního plánování města, kterým za to patří naše poděkování.

Rada města Jirkova na svém zasedání dne 26. 10. 2015 projednala, a vzala na vědomí č. usn. 17/36/RM/2015 předloženou Analýzu bezdomovectví na území města Jirkova.

Bc. Jitka Marková
Koordinátor sociálních a navazujících služeb

Mgr. Karel Bernt
Vedoucí OSVaŠ MěÚ Jirkov

1 Fenomén bezdomovectví

Fenomén bezdomovectví se u nás objevil náhle jako viditelný problém až od počátku devadesátých let po skončení komunistické diktatury. Zhroutil se umělý systém zajišťování práce a ubytování a začaly se objevovat první osoby ze přístřeší i na veřejnosti.

Již od počátku 90. let se začala tvořit záchranná sociální síť a státní opatření byla doplněna vznikem nových služeb zejména v neziskovém sektoru, poskytované služby a opatření se až na výjimky zaměřovaly na služby uspořující základní potřeby osob bez přístřeší. V té době můžeme mluvit o větší ochotě pomáhat této cílové skupině než je nyní.

Nejčastější službou, která je dnes osobám bez přístřeší poskytována je služba nocleháren, azylových domů nebo denních center. Tyto zařízení lze však vnímat jako krizové útočiště, které však neřeší jejich životní situaci.

1.1 Pojem bezdomovectví

V dnešní době je problém bezdomovectví více zřejmý a vystupuje více na povrch. Není jednoduché vymezit pojem bezdomovectví. Hradečtí (1996, s. 36) uvádějí, že *„každá definice bezdomovectví bude vlastně ve svém obsahu vágní a posunovatelná. Výrok, že bezdomovec je někdo, kdo ztratil, nebo opustil svůj domov, svůj byt, své ubytování, kdo neumí vyřešit komplikované problémy a hledá nebo přijímá pomoc od sociálních pracovníků města, dobrovolných organizací, je nepřesný a nedostatečný“*.

„Společenský jev, kterému předchází jednání a procesy vedoucí ke ztrátě zázemí, životních jistot a ke společenskému vyloučení“, takto definují pojem bezdomovectví autoři Průdková, Novotný (2008, s. 11).

Obecně lze chápat *„bezdomovectví více než nedostatkem přístřeší a více než chudobou. Je součástí širšího procesu marginalizace¹ založené na neschopnosti bezdomovců participovat na způsobu života, který je standardní pro většinu populace“* (Mareš, 2009, s. 246).

1.2 Pojem bezdomovec

Dle Průdkové (2008) původně pojem bezdomovec označoval člověka bez státního občanství nebo domovského práva. Kromě pojmu bezdomovec se můžeme setkat i s výrazy člověk na ulici, člověk bez domova nebo osoba bez přístřeší.

Vágnerová (2004, s. 748) popisuje bezdomovce takto: *„může být osobou bez trvalého bydliště nebo je osobou bez přístřeší, která sice oficiálně trvalé bydliště má, ale z nějakého důvodu jej nechce nebo nemůže využívat. Tento člověk nemá ani zaměstnání a rodinu, resp. jeho vztahy s příbuznými jsou natolik narušené, že zcela ztratily svou funkci. Nemá téměř žádné vazby ke společnosti, zůstává izolován na jejím okraji“*.

¹ *Marginalizace* = v humanitních vědách postupné odsouvání jednotlivců nebo skupin na okraj společnosti, vylučování (exkluze) z majoritního společenství

2 Typologie bezdomovců

V této části jsou popsány dva možné způsoby dělení bezdomovectví. Prvním způsobem je dělení podle Evropské federace národních sdružení FEANTSA, která pracuje s bezdomovci. Dále je uvedeno dělení podle autorů Koukolíka a Drtilové (2002), kteří do své typologie zahrnuli jak typické bezdomovce, tak i lidi, kterým bezdomovectví hrozí.

2.1 Dělení bezdomovectví podle FEANTSA

Jedná se o organizaci, která mapuje problematiku bezdomovectví v evropských zemích. Osoby bez přístřeší můžeme dělit podle různých kategorií. FEANTSA vytvořila typologii, dle kritérií Evropské unie podle terminologie Ethos. Podle Ethos rozlišujeme čtyři základní skupiny. Typologie Ethos vychází z principu, že pojetí domova lze chápat ve třech oblastech, jejichž absence může vést k bezdomovectví. Podrobnější informace k typologii Ethos naleznete v příloze č. 1 tohoto dokumentu.

Bezdomovci jsou lidé (typologie Ethos):

- bez střechy (přežívající venku, případně v noclehárně)
- bez bytu (v ubytovnách pro bezdomovce, osoby bez možnosti bydlení ve zdravotnických a sociálních zařízeních, ve vězeních)
- v nejistém bydlení (u příbuzných, v bytě bez právního nároku, ve výpovědi z bytu)
- v nevyhovujícím bydlení (boudy, chatrče, maringotky, na pracovišti, přelidněné byty)

2.2 Dělení bezdomovectví podle Koukolíka a Drtilové

Koukolník a Drtilová (2002) do své typologie zahrnuli jak typické bezdomovce, tak i lidi, kterým bezdomovectví hrozí. Bezdomovce dělí podle tří různých hledisek:

Hledisko časové

- *Chroničtí bezdomovci* – jsou to bezdomovci, kteří trpí nějakou duševní poruchou a obvykle žijí na ulicích
- *Epizodiční bezdomovci* – jsou to většinou mladí lidé, kteří jsou duševně nemocní a střídají život doma a na ulici
- *Přechodní bezdomovci* – tito lidé jsou duševně zdraví, v důsledku nějaké krize (rozpad rodiny, ztráta zaměstnání, rozvod) se ocitli na ulici

Hledisko geografické

- Bezdomovci, kteří spí na ulici
- Lidé, kteří obývají útulky pro bezdomovce
- Lidé, kteří obývají ubytovací zařízení, kde mohou přespat, nasnídat se
- Lidé, kteří přespávají u známých, protože o své vlastní bydlení přišli

Hledisko typologické

- Lidé žijících na ulicích
- Alkoholici
- Chronicky duševně nemocní lidi

- Lidé, kteří žijí v situačním stresu (přišli o práci, bydlení, rodinu)
- Bezdomovecké rodiny
- Mladiství bez domova
- Ženy, které nemají domova (mohou být samy nebo s dětmi)

3 Formy bezdomovectví

Hradečtí (1996) ve své knize uvádějí tři formy bezdomovectví. První formou bezdomovectví je *zjevné*, které poznáme většinou už od pohledu. Lidé jsou zanedbaní, zapáchají, mají znečištěný oděv, nepřiměřenou obuv, ale hlavně je poznáme podle jejich chování jako je například sbírání nedopalků cigaret, přehrabování se v kontejnerech atp. Tento typ lidí většinou přežívá na veřejných místech (ulice, nádraží) nebo vyhledává sociální pomoc, která jim je určena. Zjevní bezdomovci tvoří pouze malou podskupinu bezdomovců. Jsou však velmi nápadní, někdy vzbuzují odpor či strach a laickou veřejností jsou nejintenzivněji

Druhou skupinu tvoří lidé, které na první pohled nedokážeme odlišit, protože se snaží svůj životní styl skrýt a připojit se tak k většinové populaci. Na rozdíl od zjevných bezdomovců, bezdomovci skrytí dbají na svůj vzhled a mají čistý oděv. *Skrytí* bezdomovci opovrhují zjevnými bezdomovci a snaží se od nich oddělit. Tito lidé velmi často využívají u příbuzných a kamarádů. Mezi skryté bezdomovce patří lidé, kteří v zimě hledají pomoc a ubytování v azylových domech, ale po krátké době tyto domy opět opouští. Typické pro tyto lidi je, že často mění místo pobytu a málokdy se zdržují na jednom místě po delší dobu. Kolik je těchto skrytých bezdomovců nevíme, ale je jich více než zjevných bezdomovců.

Poslední skupinu bezdomovců tvoří tzv. *potenciální* bezdomovci. Tito lidé sice zpravidla mají zaměstnání a bydlení, ale jejich bydlení je nejisté. Mohou se totiž ocitnout ze dne na den na ulici. Žijí v nejistých podmínkách, které se velmi často mění. Tato skupina bývá různorodá, jsou tu lidé mladí, ale i rozvedení, nezaměstnaní, lidé závislí na návykových látkách, patologičtí hráči a další. Největším problémem u těchto lidí je, že mnohdy neusilují ani o získání vlastního bydlení.

4 Fáze bezdomovectví

Průběh bezdomovectví má podle Kuhlmana (1994) tři stádia. *První fázi* neboli počáteční lze nazvat jako tzv. poplašné stádium. V určitých okamžicích života člověka dochází k určitým událostem, při kterých je důležitá podpora. Pokud se jedinci podpora nedostane, často dochází ke vzniku bezdomovectví. Člověk, který se ocitá v tomto počátečním stádiu, se snaží najít pomoc a vymanit se z bezdomovectví.

Ve druhé fázi bezdomovectví dochází k narušení sebeúcty a hrdosti. Zdrojem obživy se stávají krádeže. Často se stravují ve veřejných jídelnách, přespávají v přelidněných prostorech a provizorních příbytcích. U ostatních lidí vyvolávají pocit studu, nepřátelství a nevděk. Typické pro tuto fázi je, že se tito lidé hodně pohybují, cestují a občas přijmou dočasnou práci. Nicméně bezdomovectví už není pouhou životní etapou, ale stává se jejich životním stylem, ale pořád je zde možnost, dostat se z bezdomovectví.

Pro třetí fázi je typická apatie, závislost a pasivita. Člověk je zanedbaný, nedbá o sebe. Je smířen se svým stavem a nemá potřebu svou životní situaci jakkoliv měnit.

5 Faktory vyvolávající bezdomovectví

Hradečtí (1996) uvádějí, že pro posuzování příčin bezdomovectví jsou důležité dva faktory. Jedná se o objektivní a subjektivní faktory, které ovlivňují fenomén bezdomovectví.

Objektivní faktory (vnější) jsou ovlivněny politikou státu a jeho zákonodárstvím. Tyto faktory se snaží bojovat s nezaměstnaností, s vyloučením, se začleněním mládeže do trhu práce, s posílením vzdělanosti a výcviku pro různé sektory.

Subjektivní faktory (vnitřní) jsou ovlivněny samotným jedincem. Souvisejí s jeho osobním životem, jeho věkem, schopnostmi, rysy, temperamentem, vzděláním, sociálním statutem apod. Subjektivní faktory lze dále uspořádat do čtyř kategorií:

- **materiální** – ztráta bydlení, nejisté bydlení, zadluženost, nízké příjmy, nezaměstnanost
- **vztahové** – problémy v rodině, rozvod, rozpad rodiny, narušené vztahy mezi členy, násilí
- **osobní** – mentální retardace, tělesná či duševní choroba, sociální nezralost, alkoholismu a jiné závislosti
- **institucionální** – propuštění z ústavu, vězení, opuštění dětského domova

U příčin bezdomovectví hraje podle Hradeckých (1996) důležitou roli pohlaví. Existují určité odlišnosti mezi muži a ženami. U mužů převládají převážně osobní (závislost, nemoc, stáří) a materiální faktory (ztráta práce, bytu, nízké příjmy). Muži jsou představitelé veřejného bezdomovectví, kteří více vyhledávají nabízené služby, anebo se předvádějí na veřejnosti. U žen bývají příčinou bezdomovectví obvykle faktory vztahové, především se jedná o problémy v partnerských vztazích, ve většině případů doprovázené násilím. Charakter bezdomovectví u žen je spíše skrytý na rozdíl od mužů. Velmi často totiž bydlí u příbuzných a kamarádů. Závažným problémem u žen je fakt, že ženy sebou mívají často děti.

6 Výsledky dotazníkového šetření

V této části se dokument věnuje volbě výzkumné strategie, která byla využita při realizaci analýzy bezdomovectví. Je zde popsána samotná realizace sběru dat a v neposlední řadě jsou zde interpretovány výsledky dotazníkového šetření.

6.1 Volba výzkumné strategie

Pro analýzu bezdomovectví na území města Jirkova byla zvolen výzkum kvantitativní. Gavora (2000, s. 31) k tomuto výzkumu uvádí: „*kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji. Zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů, respektive jejich míru, číselné údaje se dají matematicky zpracovat*“.

Kvantitativní výzkum nám umožňuje si vybrat z celé řady výzkumných metod. Pro zkoumanou oblast a cíl analýzy byla zvolena metoda dotazníkového šetření. Na samotném počátku kvantitativního výzkumu byl vytvořen dotazník, který tvoří výzkumné otázky, které se týkají samotné problematiky bezdomovectví. Tento dotazník byl vyplněn ve spolupráci tazatele s respondentem. Dotazník je přílohou č. 2 tohoto dokumentu.

6.2 Realizace sběru dat

Realizace sběru dat potřebných k analýze proběhla v měsících květen, červen 2015 sociálními pracovníky ze šesti organizací působícími na území města Jirkova. Jednalo se o tyto organizace: odbor sociálních věcí a školství MěÚ Jirkov, Městská policie Jirkov, Centrum sociálních služeb Armády spásy v Jirkově, Oblastní charita Most, o. s. Světlo Kadaň, MěÚSS Jirkov – konkrétně sociální porodna a ubytovna pro osoby bez přístřeší. Součinnost poskytl také kontaktní místo Úřadu práce ČR v Jirkově.

Před samotným zahájením dotazníkového šetření vysvětlil tazatel respondentovi, že kvantitativní výzkum je realizován za účelem analýzy bezdomovectví na území města Jirkova.

Data byla zaznamenána do dotazníkových archů v písemné podobě. Z dotazníkových šetření byla využita zejména data, která jsou relevantní k výzkumu. Veškerá dotazníková šetření byla provedena anonymně.

Místem výběru sběru dat bylo zvoleno katastrální území města Jirkova a přilehlých obcí. Jednotkou zkoumání v samotné analýze budou bezdomovci, osoby bez přístřeší žijící na uvedeném území.

V neposlední řadě je potřeba dbát na etiku výzkumu, což znamená řídit se při provádění výzkumného šetření určitými zásadami. Směrem k respondentům se jedná o zajištění ochrany soukromí a osobních údajů účastníků výzkumu, poučení o svobodě odmítnutí odpovědi včetně možnosti ukončit výzkum. Důležité je zajištění anonymity. Hendl (2005)

6.3 Interpretace získaných dat

V této části analýzy dochází k interpretaci získaných dat z dotazníkového šetření. Jednotlivé tabulky jsou doplněny komentářem.

Tabulka č. 1 - Celkový počet osob bez přístřeší

Muži	63	76%
Ženy	20	24%
CELKEM	83	100%

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření (květen – červen 2015)

Tabulka č. 2 - Trvalé bydliště, místo aktuálního pobytu

Trvalé bydliště	Muži	Ženy	%
Jirkov	57	13	84 %
jiné trvalé bydliště	6	7	16 %
CELKEM	63	20	100%
Místo pobytu			
lokalita Jirkov	50	16	80 %
lokalita Chomutov	8	3	13 %
okolní obce	5	1	7 %
CELKEM	63	20	100%

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření (květen – červen 2015)

Tabulka č. 3 - Zdravotní stav

	Muži	Ženy	%
dobrý	34	14	58%
zhoršený	24	5	35%
špatný	1	5	7%
CELKEM	63	20	100%

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření (květen – červen 2015)

Tabulka č. 4 – Věková struktura

	Muži	Ženy	%
Do 30 let	11	2	16%
30 – 59 let	41	12	64%
60-65 let	9	2	13%
Více než 65 let	2	4	7%
CELKEM	83	20	100%

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření (květen – červen 2015)

Tabulka č. 5 - Udržování kontaktu s rodinou

	Muži	Ženy	%
udržují	34	10	53%
neudržují	29	10	47%
CELKEM	63	20	100%

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření (květen – červen 2015)

Tabulka č. 6 - Nejvyšší dosažené vzdělání

	Muži	Ženy	%
základní	40	15	66%
vyučení	21	4	30%
středoškolské	2	1	4%
vysokoškolské	0	0	0%
CELKEM	83	20	100%

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření (květen – červen 2015)

Tabulka č. 7 - Zdroje příjmu

	Muži	Ženy	%
dávky hmotné nouze	45	13	70%
důchodové dávky	8	4	15%
mzda	4	1	6%
příležitostné výdělky	4	0	5%
dary a jiné	2	1	4%
CELKEM	83	20	100%

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření (květen – červen 2015)

Tabulka č. 8 - Současné místo pobytu

	Muži	Ženy	%
ubytovna	36	9	54%
azylové zařízení	1	8	10%
přístřešky, zahr. domky	14	2	19%
kamarádi, známí	4	0	5%
na ulici	8	1	10%
CELKEM	83	20	100%

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření (květen – červen 2015)

Tabulka č. 9 - Doba bez trvalého bydlení

	Muži	Ženy	%
méně než jeden rok	10	3	15%
dva až tři roky	16	5	25%
více než tři roky	38	12	60%
CELKEM	63	20	100%

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření (květen – červen 2015)

Tabulka č. 10 - Důvod ztráty trvalého bydlení

	Muži	Ženy	%
rozpad rodiny	24	7	37%
dluhy, exekuce	25	11	43%
domácí násilí	0	1	1%
jiné	14	1	20%
CELKEM	63	20	100%

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření (květen – červen 2015)

Tabulka č. 11 – Předchozí pobyt v ústavním zařízení

	Muži	Ženy
dětský domov	5	1
výchovný ústav	3	0
výkon trestu	21	2
psychiatrické zařízení	9	2
Žádná z variant	32	15
CELKEM	63 dotazovaných*	20 dotazovaných

** 7 dotazovaných uvedlo více variant*

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření (květen – červen 2015)

Tabulka č. 12 - Využívání sociálních služeb

	Muži	Ženy	%
ano	36	16	63
ne	27	4	37
CELKEM	63	20	100%

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření (květen – červen 2015)

Tabulka č. 13 - Nejzávažnější sociální problémy z pohledu respondentů

	Muži	Ženy
nedostupné bydlení	32	18
nedostatek financí	16	4
nezaměstnanost	12	1
zdravotní stav	7	3
závislosti	3	1
hygiena	3	0
jiné	3	1
nemá problémy	18	0
CELKEM	63 dotazovaných*	20 dotazovaných*

* 33 dotazovaných uvedlo více variant

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření (květen – červen 2015)

7 Sociální a návazné služby pro osoby bez přístřeší v Jirkově a okolí

Údaje pro tuto část Analýzy jsou čerpány z Katalogu sociálních a návazných služeb Jirkov, který byl zpracován v rámci komunitního plánování a je pravidelně aktualizován (<http://www.jirkov.cz/socialni-sluzby-/komunitni-planovani-/katalog-socialnich-sluzeb/>) a dále z Katalogu sociálních služeb Ústeckého kraje (<http://socialnisluzby.kr-ustecky.cz/>)

7.1 Pobytové služby

Azylové domy

Azylový dům pro matky s dětmi - Studentská 1242, Jirkov

Poskytovatel: Armáda spásy ČR

Činnost: Poskytování přechodného ubytování matkám s nezletilými dětmi a těhotným ženám. Možnost hygieny a přípravy stravy. Je poskytována pomoc při řešení nepříznivé sociální situace a s hledáním vhodného bydlení. Azylový dům má kapacitu 7 maminek a až 20 dětí. Služba se poskytuje nepřetržitě.

Azylový dům – Sociální centrum Písečná 5030, Chomutov

Poskytovatel: Sociální služby Chomutov

Činnost: Pobytové služby. Sociální služba je určena pro muže, ženy, matky a ženy s dětmi bez omezení věku. Osoby do 18. let jsou přijímány pouze se zákonným zástupcem. Azylový dům má kapacitu 36 osob, služba se poskytuje nepřetržitě.

Azylový dům je v docházkové vzdálenosti z Jirkova. Tato služba je uvedena z důvodu, že přímo ve městě azylové zařízení pro jednotlivce není provozováno.

7.2 Návazné pobytové služby

Ubytovna pro osoby bez přístřeší – B. Němcové 1059, Jirkov

Poskytovatel: MěÚSS Jirkov

Činnost: Poskytnutí ubytování na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Ubytovna zajišťuje pro osoby v sociální krizi a bez přístřeší ubytování, základní hygienické podmínky, pomoc začlenit se zpět do společnosti, umožnit přípravu jídla a poskytnout základní sociální poradenství.

Kapacita: 20 mužů 7 žen

Nocležna pro osoby bez přístřeší – B. Němcové 1059, Jirkov

Poskytovatel: MěÚSS Jirkov

Činnost: Poskytuje ubytování na jednu noc. Ubytovaný dostane k dispozici jedno lůžko v hromadné nocležně, má možnost využít soc. zařízení pro potřeby vlastní hygieny.

Kapacita: 4 ženy, 6 mužů

Další informace: Nejedná se o registrované sociální služby, klienti ubytovny a nocležny mohou na základě žádosti čerpat všechny druhy sociálních služeb.

7.3 Odborné sociální poradenství

Sociální poradna Jirkov – U Dubu 1562, Jirkov

Poskytovatel: MěÚSS Jirkov

Činnost: Podpora osob v nepříznivé životní situaci při řešení problémů v oblastech: mezilidské vztahy, závazky a dluhy, získání a udržení zaměstnání či jiného stabilního příjmu, hledání ubytování, využití běžně dostupných služeb a zprostředkování kontaktu na tyto služby, uplatňování základních práv a svobod. **Externí služby:** specializované právní poradenství, specializované poradenství v oblasti mediace a psychoterapie.

7.4 Terénní programy

Terénní programy Jirkov - Ervěnická 1147, Jirkov

Poskytovatel: Světlo Kadaň

Činnost: Terénní program pro osoby bez přístřeší, osoby v krizi, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy, etnické menšiny. Jedná se zejména o poradenství, pomoc při dalším vzdělávání, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí, asistence při jednání s úřady, motivace k rozvíjení a posílení vlastních kompetencí, řešení krizových situací.

Poradenské centrum Amare roma - Zahradní 5321, Chomutov

Poskytovatel: Oblastní charita Most

Činnost: Terénní program pro osoby bez přístřeší, osoby v krizi, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, jednotlivci nebo rodiny s dětmi, kteří se ocitli v obtížných životních situacích, sociálně slabé rodiny. Je poskytováno poradenství, pomoc při dalším vzdělávání, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí, asistence při jednání s úřady, motivace k rozvíjení a posílení vlastních kompetencí, řešení krizových situací a potravinová pomoc.

8 Doporučení

Na základě provedené analýzy doporučuje pracovní skupina komunitního plánování „Osoby ohrožené sociálním vyloučením“ přijmout tato opatření na území města Jirkov:

1. Nadále rozvíjet spolupráci sociálních pracovníků MěÚ Jirkov, strážníků Městské policie a pracovníků sociálních služeb na řešení problematiky osob bez přístřeší.
2. Podporovat zachování služeb pro osoby bez přístřeší ve stávající kvantitě a kvalitě.
3. Zajistit možnosti financování ubytovny a nocležny pro osoby bez přístřeší pro případ, že by z důvodu legislativních změn Úřad práce ČR neposkytoval ubytovaným osobám dávky na bydlení. Zvážit zřízení sociální služby noclehárna a azylový dům, provozovatelem může být nadále MěÚSS Jirkov nebo nezisková organizace.
4. Nadále pokračovat v osvědčeném systému prostupného bydlení a v souvislosti s připravovaným zákonem o sociálním bydlení postupně navyšovat počet bytů do systému zařazovaných.
5. Podporovat vznik nových pracovních míst a ve spolupráci s Úřadem práce vytvářet možnosti pracovního uplatnění v rámci veřejně prospěšných prací a podporovaného zaměstnávání.
6. Při rozšiřování kamerového systému a plánování pochůzkové činnosti strážníků a dozoru veřejného pořádku se zaměřit na místa, kde se osoby bez přístřeší a osoby se závadovým chováním často zdržují a zaměřit se na prevenci páchaní přestupků těmito osobami.
7. Přijmout veškerá dostupná opatření, aby se nově zrekonstruovaný Olejomylnský park nestal místem shromažďování problémových osob, zaměřit se na udržování pořádku a bezpečnosti pro jeho návštěvníky.

V rámci plánování sociálních služeb v rámci ORP Chomutov a Ústeckého kraje podporovat vznik azylových domů pro vícečetné rodiny s možností ubytování celých rodin a pobytových zařízení pro osoby vyžadující péči, které nelze přijmout do běžných domovů pro seniory. Jedná se zejména o osoby závislé, s psychiatrickým onemocněním a narušující soužití.

ZÁVĚR

Provedená analýza prokázala, že problematika osob bez přístřeší je ve městě řešena komplexně a jednotlivá opatření na sebe navazují. Organizace cílí na pomoc této skupině osob vzájemně spolupracují a mají dostatek nástrojů k jejímu uskutečňování. Došlo k výraznému posunu a všem občanům, kteří se ocitli v krizové životní situaci spojené se ztrátou bydlení je nabídnuta pomoc a podpora. Pokud sami nemají zájem svou situaci řešit, jsou realizována opatření minimalizující negativní vlivy bezdomovectví, jak na bezdomovce samotné, tak na jejich okolí a ostatní obyvatele města. Přestože je ve městě poměrně velký počet osob bez přístřeší, není bezdomovectví vnímáno jako zásadní problém. V období schváleného komunitního plánu sociálních a návazných služeb města Jirkov 2015 – 2017 není třeba zavádět další služby pro tuto cílovou skupinu. Pracovní skupina komunitního plánování „Osoby ohrožené sociálním vyloučením“ doporučuje městu přijetí navrhovaných dílčích opatření, která doplňují doposud realizované aktivity, aby byla problematika osob bez přístřeší řešena na nejlepší možné úrovni.

POUŽITÁ LITERATURA

- GAVORA, P. 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno. Paido
- HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál
- HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. 1996. *Bezdomovství - extrémní vyloučení*. Praha: Naděje
- KOUKOLÍK, F., DRTILOVÁ, J. 2002. *Život s deprivanty*. Praha: Galén
- KUHLMAN, T. L.: 1994. *Psychology on the Streets: Mental Health Practice with Homeless Persons*. New York: Wiley Interscience Publication
- MAREŠ, P. 1999. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství
- PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. 2008. *Bezdomovectví*. Praha: Triton
- VÁGNEROVÁ, M. 2004. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum

PŘÍLOHY

- Příloha č. 1 – Ethos – Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení v prostředí ČR
- Příloha č. 2 – Dotazníkový arch

Příloha č. 1 - Ethos – Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení v prostředí ČR

ETHOS – Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení v prostředí ČR

1/2

Bezdomovectví, sociální vyloučení spojené s absencí bydlení, je jedním z problémů, kterého se týká Strategie sociální ochrany a začleňování EU. Prevence bezdomovectví a reintegrace osob bez domova jsou otázkami, které vyžadují dobré pochopení procesů a mechanismů, které vedou do situací absence nebo ztráty domova.

FEANTSA (Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci) vytvořila typologii bezdomovectví a vyloučení z bydlení, nazvanou ETHOS.

Typologie ETHOS vychází z principu, že pojetí domova lze chápat ve třech oblastech, jejichž absence může vést k bezdomovectví. Mít domov může být chápáno jako: mít přiměřené bydlení, které může osoba a její rodina vyloučně

užívat (fyzická oblast); mít prostor pro vlastní soukromí s možností sociálních vztahů (sociální oblast); mít právní důvod k užívání (právní oblast). Z toho vyplývají čtyři formy vyloučení z bydlení: bez střechy, bez bytu, nejisté bydlení, nevyhovující bydlení – všechny tyto situace ukazují na absenci bydlení. ETHOS tedy dělí osoby bez domova podle jejich životní situace nebo situace jejich bydlení. Tyto konceptní kategorie se dále dělí na 13 operačních (pracovních) kategorií, v rámci realizovaného národního projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR byl vytvořen soubor národních subkategorií. Typologie tak může být využita pro monitorování bezdomovectví, pro vytváření politik a jejich rozvoj a vyhodnocování.

Konceptní kategorie	Operační kategorie	Životní situace	Generická (druhov) definice	Národní subkategorie	*
BEZ STŘECHY	1 Osoby přežívající venku	1.1 Veřejné prostory nebo venku (na ulici)	Osoby přežívající na ulici nebo ve veřejně přístupných prostorách bez možnosti ubytování	1.1.1 Osoby spící venku (např. ulice, pod mostem, nádraží, letiště, veřejné dopravní prostředky, kanály, jeskyně, odstavené vagony, stany, garáže, prádelny, sklepy a půdy domů, vraky aut)	b
	2 Osoby v noclehárně	2.1 Noclehárna	Osoby bez obvyklého bydliště, které využívají nízkoprahové noclehárny	2.1.1 Osoby v nízkoprahové noclehárně 2.1.2 Osoby sezonně užívající k přenocování prostory zařízení bez lůžek	b b
BEZ BYTU	3 Osoby v ubytovnách pro bezdomovce	3.1 Azylový dům pro bezdomovce	Osoby v azylových domech s krátkodobým ubytováním	3.1.1 Muži v azylovém domě 3.1.2 Ženy v azylovém domě 3.1.3 Matky s dětmi v azylovém domě 3.1.4 Otcové s dětmi v azylovém domě 3.1.5 Úplné rodiny v azylovém domě 3.1.6 Osoby v domě na půli cesty	b b b b b b
		3.2 Přechodná ubytovna	Osoby ve veřejných ubytovnách s krátkodobým ubytováním, které nemají vlastní bydlení	3.2.1 Osoby ve veřejné komerční ubytovně (nemají jinou možnost bydlení) 3.2.2 Osoby v přístřeší po vystěhování z bytu	b b
		3.3 Přechodné podporované ubytování	Bezdomovci v přechodném bydlení se sociální podporou	3.3.1 Bydlení s podporou výslovně určené pro bezdomovce neexistuje	a
	4 Osoby v pobytových zařízeních pro ženy	4.1 Pobytové zařízení pro ženy	Ženy ubytované krátkodobě v zařízeních z důvodu ohrožení domácím násilím	4.1.1 Ženy ohrožené domácím násilím pobývající na skryté adrese 4.1.2 Ženy ohrožené domácím násilím pobývající v azylovém domě	a a
	5 Osoby v ubytovnách pro imigranty	5.1 Přechodné bydlení (azylová zařízení pro žadatele o azyl)	Imigranti v přechodných ubytovnách z důvodu imigrace	5.1.1 Žadatelé o azyl v azylových zařízeních	a
		5.2 Ubytovny pro migrující pracovníky	Osoby v ubytovnách pro migrující pracovníky	5.2.1 Migrující pracovníci – cizinci ve veřejné komerční ubytovně (nemají jinou možnost bydlení)	a
	6 Osoby před opuštěním instituce	6.1 Věznice a vazební věznice	Bez možnosti bydlení po propuštění	6.1.1 Osoby před opuštěním věznice	a
6.2 Zdravotnická zařízení		Zůstává dle z důvodu absence bydlení	6.2.1 Osoby před opuštěním zdravotnického zařízení	a	
6.3 Zařízení pro děti		Bez možnosti bydlení	6.3.1 Osoby před opuštěním dětské instituce 6.3.2 Osoby před opuštěním péčovské péče	a a	
7 Uživatelé dlouhodobější podpory	7.1 Pobytová péče pro starty bezdomovce	Senioři a osoby invalidní dlouhodobě ubytované v azylovém domě	7.1.1 Muži a ženy v seniorském věku nebo invalidě dlouhodobě ubytované v azylovém domě	b	
	7.2 Podporované bydlení pro bývalé bezdomovce	Dlouhodobě bydlení s podporou pro bývalé bezdomovce	7.2.1 Bydlení s podporou výslovně určené pro bezdomovce neexistuje	a	

* Použití zkratk v posledním sloupci – Stupeň ohrožení: a – ohrožené osoby, b – bezdomovci

ETHOS – Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení v prostředí ČR

2/2

Konceptní kategorie	Operační kategorie	Životní situace	Generická (druhov) definice	Národní subkategorie	*
NEJISTÉ BYDLENÍ	8 Osoby žijící v nejistém bydlení	8.1 Přechodné bydlení u příbuzných nebo přátel	Přechodné bydlení u příbuzných nebo přátel	8.1.1 Osoby přechodně bydlící u příbuzných nebo přátel (nemají jinou možnost bydlení) 8.1.2 Osoby v podnájmu (nemají jinou možnost bydlení)	a a
		8.2 Bydlení bez právního nároku	Bydlení bez právního nároku, nezákonně obsazení budovy	8.2.1 Osoby bydlící v bytě bez právního důvodu 8.2.2 Osoby v nezákonně obsazené budově	a b
		8.3 Nezákonně obsazení pozemku	Nezákonně obsazení pozemku	8.3.1 Osoby na nezákonně obsazeném pozemku (zahradkářské kolonie, zemnice)	b
	9 Osoby ohrožené vystěhováním	9.1 Výpověď z nájemního bytu	Výpověď z nájemního bytu	9.1.1 Osoby, které dostaly výpověď z nájemního bytu	a
		9.2 Ztráta vlastnictví bytu	Ztráta vlastnictví bytu	9.2.1 Osoby ohrožené vystěhováním z vlastního bytu	a
	10 Osoby ohrožené domácím násilím	10.1 Policejně zaznamenané domácí násilí	Případy, kdy policie zasáhla k zajištění bezpečí obětí domácího násilí	10.1.1 Osoby ohrožené domácím násilím – policejně zaznamenané případy – oběti	a
NEVYHOVUJÍCÍ BYDLENÍ	11 Osoby žijící v provizorních a neobvyklých stavbách	11.1 Mobilní obydlí	Mobilní obydlí, které není určené pro obvyklé bydlení	11.1.1 Osoby žijící v mobilním obydlí, např. maringotka, karavan, hausbót (nemají jinou možnost bydlení)	a
		11.2 Neobvyklá stavba	Nouzové přístřešek, bouda, chatrč, barák	11.2.1 Osoby žijící v budově, která není určena k bydlení, např. osoby žijící na pracovišti, v zahradních chatkách se souhlasem majitele	a
		11.3 Provizorní stavba	Provizorní stavba	11.3.1 Osoby žijící v provizorních stavbách nebo v budovách např. bez kolaudace	a
	12 Osoby žijící v nevhodném bydlení	12.1 Obydlené neobvykatelné byty	Bydlení v objektu označeném podle národní legislativy jako nevhodné k bydlení	12.1.1 Osoby žijící v nevhodném objektu – obydlí se stalo nezpůsobilým k obývání (dříve mohlo být obyvatelné)	a
13 Osoby žijící v předlideném bytě	13.1 Nejvyšší národní norma definující předlidení	Definované jako překračující nejvyšší normu podle rozměru nebo počtu místností	13.1.1 Osoby žijící v předlidených bytech	a	

* Použití zkratk v posledním sloupci – Stupeň ohrožení: a – ohrožené osoby, b – bezdomovci

FEANTSA is supported financially by the European Commission. The views expressed herein are those of the author(s) and the Commission is not responsible for any use that may be made of the information contained herein.

European Federation of National Associations Working with the Homeless AISBL
Fédération Européenne d'Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri AISBL

194, Chaussée de Louvain ■ 1210 Brussels ■ Belgium ■ Tel.: + 32 2 538 66 69 ■ Fax: +32 2 539 41 74 ■ ethos@feantsa.org ■ www.feantsa.org

CZ

Příloha č. 2 – Dotazníkový arch

Jméno*: Příjmení*: Rok narození*

Místo pobytu*

Trvalé
bydliště* Občanství.....

* Prosím o vyplnění minimálně 3 údajů

Zdravotní stav: dobrý zhoršený špatný Registrace u lékaře: ano ne nevím

Rodinný stav: Děti:

Kontakty s rodinou.....

Vzdělání: základní vyučen středoškolské VŠ

V minulosti pobyt v: dětském domově výchovném ústavu výkon trestu léčebna

Zdroj příjmu: dávky důchod podpora mzda příležitostné výdělky jiné

Důvod ztráty bydlení: rozpad rodiny dluhy na nájmu exekuce domácí násilí jiné

Období ztráty bydlení: do 6 měsíců méně než rok méně než 3 roky 3 roky a více

Místo současného pobytu: přístřešek azylový dům ubytovna známí jiné

Platné doklady: občanský průkaz pas průkaz pojištěnce

Využívání sociálních služeb: ne v minulosti ano

Potřeba pomoci: ne nyní ne ano

Nejzásadnější problém: hygiena bydlení finanční problémy zdravotní stav

závislosti nedostatek kontaktů jiné